

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Тилчо Колев Иванов; пенсионер

Научна специалност: Икономика и управление (Отбрана и сигурност).

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност “Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността)” в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Д-т Нешо Димитров Малчев*

Тема на дисертационния труд: *„Анализ на информация от открити източници със значение за националната сигурност на Р. България“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 611/12.03.2020 на Зам. ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е обучаван по докторска програма към катедра „Национална и регионална сигурност”, факултет „Икономика на инфраструктурата” на УНСС по научна специалност “Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността)”, професионално направление „Икономика“, съгласно Заповед на Ректора по НИД на УНСС № 1005/14.06.2011 с научен ръководител доц. д-р Цветан Георгиев Цветков. Обучението е осъществено в *задочна* форма, субсидирано от държавата, през периода 2011-2015 г., удължен до 28.04.2020 и е завършено в удължения срок.

Д-т Нешо Малчев е завършил Първа езикова гимназия, гр. Варна със средно образование и изучаване на немски език през 2004 г. Получава бакалавърска степен в Академия на МВР и в 2007 г. става магистър по „Политология, дипломатия и национална сигурност“ във Великотърновски

университет „Св. Св. Кирил и Методий“. В периода 2007-2013 г. става магистър по право в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград.

В периода 2009-2010 г. работи като експерт в Сектор „Оперативно сътрудничество“ в дирекция „Координация и взаимодействие в борбата с правонарушения засягащи интересите на ЕС /АФКОС/ по официален обмен на информация с ОЛАФ. От 2010 г. до сега е служител в Държавна Агенция Национална Сигурност.

Владее немски, английски и руски език.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Предложеният за рецензиране дисертационен труд има обем от 257 стр. Включва: използвани съкращения, увод, три глави, изводи и заключение, приложения, списък на фигурите, списък на таблиците, списък на приложенията (6 бр.) и библиография.

Уводът съдържа: роля на информацията като материален ресурс на глобализацията; обект; предмет; цел; основни задачи; работна хипотеза; използвани изследователски методи; ограничения на изследването и потребители на резултатите от труда.

Авторът убедително обосновава **актуалността** на изследването с необходимостта от решаване на проблема за целенасочено компютърно обработване и анализиране на информация от открити източници. Дефинира този проблем като пропускане на „слаби“ сигнали, което може да доведе до кризи и конфликти на сигурността.

За **обект** на изследването посочва „...възможността за анализ на публичната информация, свързана със сигурността на РБ в широк аспект“, а за негов **предмет** „...ефективността на анализа на информацията, придобита от открити източници, както и възможностите за информационно-аналитична дейност, която да подпомага дейността по стратегическото планиране на работата на службите за сигурност на РБ“.

Целта е „...да се покажат възможностите за усъвършенстване на анализирането на информацията и да се изведат практико-приложни изводи, принципи и прогнози“.

Предлага като **основна хипотеза**, твърдението, че с прилагането на научен модел за анализ на информация ще се модернизира системата за национална сигурност в унисон с европейските критерии за сигурност. Разширява тази хипотеза с **три работни хипотези**: съществува необозримо количество публична информация; тя подлежи на обработка и получаване на вторична; обработената вторична може да се превърне в третична, със значение за националната сигурност.

Преследва целта с поставя за решаване седем **задачи**: 1/Анализ на нормативно-правната уредба; 2/Изследване на факторите и предпоставките за качество и ценност на открита информация (ОИ); 3/ Преглед на предимствата и недостатъците на откритите източници; 4/Формулиране на количествени, качествени и ценностни характеристики на придобитата ОИ; 5/Изследване на цикъла на обработка на ОИ; 6/Анализиране на състоянието на системата за национална сигурност на РБ като ключов фактор за успешен анализ на ОИ; 7/Да се разработи теоретичен модел за анализ на ОИ.

Обобщено посочва приложение на общо научни и емпирични **методи** на изследване и като **критерии за научност** - системност и целенасочено библиотекиране, експериментална проверяемост на емпиричните стойности, изведени от предложения модел.

Поставя четири **ограничения** за: използване на общодостъпни източници; базиране на съществуващата практика; използване на нормативни и др. източници и публикации с десет годишна давност.

Изброява кръг от основни **потребители** на дисертационния труд.

Тези елементи създават добра основа за научното изследване на сложен проблем със значение за сигурността на страната.

Първата глава включва „Постановка на проблема с анализа на информация от ОИ“. След въвеждането на основни принципи и понятия, свързани с информационното общество в три подзадачи анализира влиянието на информационното общество върху елементите на средата за сигурност, изяснява основни аспекти на информационната защита на обществото и представя графичен модел на логиката на изследването

Анализът на влиянието на информационното общество върху елементите на средата за сигурност разграничава 24 основни елемента на средата за сигурност (финансовата; икономическа; на земеделието, храните и горите; външната среда за сигурност; демографските, етнически и религиозни аспекти; социалната сигурност; образованието и науката; здравно-информационните аспекти; миграцията и бежанците; националното културно и историческо наследство; енергийната сигурност; отношенията „човек-природа“; съдебната система; обществената информираност за рисковете и опасностите за обществения ред; за корупцията; за управлението при кризи и защита при бедствия; за промишлени аварии и мерки за защита на населението от тях; автомобилните превози и ПТП; промени в дейността на чужди специални служби; роля на информацията като мощно оръжие в съвременните хибридни войни; киберсигурността; състоянието на отбраната; защитата на класифицираната информация и системата за защита на националната сигурност). Предлага обхвaten анализ на законовите и нормативни изисквания за сигурност и идентифицира вероятните рискове от информационен характер.

При анализа на информационната защита на обществото представя девет основни аспекти на защитата на (лични данни; статистическа информация; стратегически обекти и дейности; получаване информация от граждани и достъп до обществена информация; административна информация; банкова тайна; тайна на изповедта в контекста на националната сигурност; на картографска тайна. Синтезира задълженията на оторизираните органи за защита на информацията.

При представяне на графичен модел на логиката на дисертационния труд аргументира приложението на подхода на Байесова мрежа за вземане решения в условия на неопределеност като основа за извличане на информация за сигурността. Разграничава критериите за количество, качество и ценност на информацията.

В изводите от главата подчертава ключови изисквания за сигурността и значението на транспониране на европейските и международни регламенти във всички сфери на националната сигурност. Акцентира върху информационния характер на защитата на сигурността

Втората глава за теоретични изследвания за компютърен анализ на информация включва осем подзадачи. Първата представя основни понятия за конструиране на аналитичен модел. Втората и третата характеризират съвременното общество на знанието и на съвременното информационно общество. Четвъртата представя важни области при анализа на информация. Разграничава: информационни технологии; системи; процеси; ползи от информационната дейност и информационна стратегия. Петата добавя пакет от допълнителни понятия, вкл.: проектиране на ИТ структура; организационна промяна; операции с ИС (за функционалност); оценка на анализа (за обратна връзка); иновационни процеси и икономика на знанието. Шестата изяснява връзката между икономиката и информацията от ОИ. Разграничава три основни измерения на информационната среда: физическо; информационно и когнитивно. Разграничава четири етапа на придобиване и използване на информация: получаване; изчистване на шума; филтриране и анализ; структуриране и архивиране. Изяснява характеристиките на разузнаването от ОИ. Седмата очертава граници на публично достъпната информация. Посочва основните видове тайна информация, вкл.: данъчна и осигурителна; икономическа със значение за националната сигурност; свързана с нефт и нефтопродукти; с ГМО; статистическа; здравна; свързана с авторското право; адвокатската дейност; административна; свързана с отбраната; състоянието на околната среда. Осмата представя законната уредба за осигуряване достъп до обществена информация. Главата завършва с изводи, които систематизират видовете информация и подчертават фокуса на изследването към информация със значение за националната сигурност и нейните характеристики.

Трета глава разглежда практическото решаване на проблема за компютърен анализ на информация от ОИ със значение за сигурността. Включва четири подзадачи: анализ на теоретическите аспекти и модел за анализ; методи за анализ на информация и опит за компютърно моделиране на ОИ и експериментални изследвания на проблема за анализ на информация от ОИ.

Анализът на теоретическите аспекти на информация представя предмета на Теорията на информацията. Формулира количествените характеристики и мерки на информацията. Предлага концептуален модел за анализ на информация Изяснява набор от свойства и възможностите за оценка на качеството на информацията. Интерпретира идеите и характеристиките за ценност и защита на информация.

Анализът на методите за анализ на информация дефинира предмета и ролята на науката Инфодинамика и нейните основни твърдения, постулати и хипотези. Прави преглед на 26 методи за анализ на информацията в променящата се среда, представени в Приложение 6 на изследването.

Опитът за компютърно моделиране на анализа на ОИ съдържа идея за абстрактен тримерен, представен в декартова координатна система, модел и мерки количествен, качествен и семантичен анализ на информация. Развива идея за приложение на корелационен анализ между основните измерения в предложени модел за анализ на информацията (МАИ). Предлага степенуване на корелационните отношения. Представя пример за експериментална проверка на МАИ, включващ пространствено разпределение и отделяне на свързана със сигурността информация. С последващ корелационен анализ става възможно пресяване и селекция на значими ключови съобщения.

Резултатите от експериментални изследвания на анализа на ОИ се основават на анкетно проучване на мненията на 89 експерти от сектора за сигурност. Резултатите са интерпретирани графично и дават ясни отговори на 23 въпроса, свързани с възможностите за анализ на ОИ.

Изводите от трета глава отбелязват възможностите на предложени МАИ. Подчертават значението на приложение на представените методи за анализ на ОИ в условия на лавинно образно нарастване на информацията. Изтъкват ролята на анализа за селектиране на значимата от нея за националната сигурност.

Заклучението на изследването акцентира върху необходимостта от придобиване, защита и предоставяне на значима за сигурността информация. Синтезира основните аргументи за създаване и прилагане на МАИ. Прави извод, че прилагането на компютърен анализ на ОИ е средство за модернизиране на системата за защита на националната сигурност на страната. Предлага и аргументира целесъобразността от внедряване на Система за анализ на открита информация, създаване на Специализирана дирекция „Анализ на информация към ДАНС, както и учредяване на Държавна комисия по информация на

страната със задача администриране на открита информация със значение за националната сигурност.

Дисертационния труд предлага в приложения: Терминологичен речник; Списък с набор от данни по приоритетни области, които да се публикуват в отворен формат; Списък на стратегически обекти със значение за националната сигурност; Анализ на структурите, свързани с администриране на ОИ по сигурността; Категории информация, подлежащи на класиране като държавна тайна, свързани с отбраната и Научни методи за анализ на информация в динамична среда на разпространение.

Използваната литература, включваща 332 източника, вкл. 56 на английски език, показва добра осведоменост по проблематиката на изследването.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Основните научни и научно-приложни резултати се свеждат до:

- Идентифицирани и систематизирани съществуващите проблеми при анализ на ОИ със значение за сигурността на РБ.
- Систематизирани методите за оценка на информация.
- Предложено е установяване на връзка между количеството, качеството и полезността на информацията като основа за последваща обработка.
- Разработен и апробиран модел за анализ на ОИ.
- Формулирани предложения за създаване на специализирана информационна система, структурно звено в ДАНС или Държавна комисия по информацията с функции за анализ на информация от открити източници.

4. Оценка на научните и научно приложни приноси

Научните приноси се свеждат до:

- Обобщение и допълване на основните характеристики на ОИ със значение за националната сигурност.
- Систематизация на приложимите методи за оценка на ОИ.
- Предложено използване на корелационен анализ на връзка между количеството, качеството и ценността на ОИ.

Практико-приложни приноси са:

- Разработен теоретичен модел за анализ на ОИ.
- Направена е анкетна апробация на модела, с която е обоснована ползата от внедряване на модела в службите за сигурност.
- Направени са три предложения за създаване на специализирана информационна система, структурно звено в ДАНС или Държавна комисия по информацията.

Тези приноси отразяват реални постижения на труда. От тях най-високо оценявам аргументацията и предложените средства за аналитично изследване на ОИ със значение за сигурността на страната.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По дисертационния труд са публикувани две статии и един доклад.

Първата статия „Предпоставки и фактори за корупция в публичната администрация на Р. България“ е отпечатана в том 12/2016 г. в електронното научно списание Авангардни научни инструменти в управлението“.

Втората статия „Стратегически анализ на заплахите за националната сигурност на Р. България“ е публикувана в бр.11/12 през 2017 г. в списание „Инфраструктура&Комуникации“ на УНСС.

Докладът „Превенцията като основен метод за защита на критичната инфраструктура“ е публикуван в Сборник на трудове на Научна конференция по икономика на отбраната и сигурността на тема „Управление на кризи“ през 2012 г.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява адекватно обхвата на изследването. Единствена бележка е необходимост от редакция научните и научно-приложни приноси.

7. Критични бележки и препоръки

Критичният анализ на постигнатите резултати от предложението за оценка труд дава основание за следните бележки:

- Ограничена публикация на резултатите от научното изследване, което може да се обясни със специфика на изследваната проблематика. Въпреки това препоръчвам компенсирание на този недостатък.

- Необходима редакция на претенциите за научни приноси в автореферата на изследването.

- Изследването си поставя значими, предизвикващи и твърде сложни за постигане цел и резултати. Темата на изследването е толкова комплексна, така, че нейното решаване налага следващи приложни действия за компютърно симулиране и тестване на авторските идеи.

8. Заключение

Анализът на информацията от открити източници е значима, предизвикваща и твърде сложна изследователска задача. Целта на рецензираният дисертационен труд е да покаже възможностите за такъв анализ, възникващите пречки, препятствия и проблеми за нейното изпълнение. Представеният за защита докторски труд успешно постига поставената цел. С него авторът демонстрира способност да предлага решения на сложни теоретически, методически и практически проблемни въпроси за анализ на информацията със значение за сигурността на страната. Получените резултати от дисертационния труд отговарят на изискванията на Закона и Правилника за развитие на академичния

състав в Република България, както и на специфичните изисквания на УНСС за докторски трудове.

Предлагам на Уважаемото научно жури на УНСС да даде образователната и научна степен „доктор” по научна специалност “Икономика и управление (Отбрана и сигурност)” на Нешо Димитров Малчев.

София, 24 март 2020 г.

Рецензент:

/ Проф. д-р Т. Иванов/